

## Schulnachrichten.

### A. Lehrverfassung.

Die Unterrichtssprache in VIa. Va. IVa. und IIIa war die polnische, in VIb. Vb. IVb. und IIIb die deutsche. In II und I wurde die Religionslehre für die katholischen Schüler, das Polnische, das Hebräische und je ein lateinischer und griechischer Schriftsteller in polnischer, Alles Andere in deutscher Sprache vorgetragen.

### Prima.

Ordinarius: der Director.

1. Griechisch, 5 Stunden, davon 3 St. Herodot. VI. 1—138. Thukydides VI. 1—32, 42—76, 88—92, v. D. D. L. Dr. Szostakowski, u. D. D. L. Dr. Jerzykowski; — 2 St. Sophokles, König Oedipus, Homer, Ilias I. II.; der Director.
2. Latein, 7 Stunden, davon 1 St. Grammatik und schriftliche Uebungen, 4 St. Cicero de officiis II. III. Quintiliani Inst. orat. lib. X.; der Director; — 2 St. Horat. Carm. III. IV. De arte poetica. Sat. I. 1. 2. 6. II. 1. 2. v. D. D. L. Dr. Szostakowski, u. D. D. L. Dr. Jerzykowski.
3. Französisch, 2 Stunden, Syntax nach Herrmann, Lectüre aus Ideler und Nolte's Handbuch, die Stücke von Dumouriez, von Bernardin de Saint pierre: le café de Socrate und Paul et Virginie, die

## WIADOMOŚCI SZKÓLNE.

### I.

### A. PLAN NAUK.

Przy wykładzie używano w klasach VIa. Va. IVa. i IIIa języka polskiego, w klasach VIb. Vb. IVb. i IIIb niemieckiego. W klasie II i I wykładano po polsku religiją dla uczni katolickich, literaturę polską, język hebrajski, jednego autora greckiego i jednego łacińskiego, wszystkie inne przedmioty wykładane po niemiecku.

### Klasa I.

Ordynarjusz: Dyrektor.

1. Język grecki, 5 godzin, w 3 godz. czytano z Herodota Ks. VI. 1—138. z Tucydidesa VI 1—32, 42—76, 88—92, przed W Nocą u N. w. Dr. Szostakowski, po W. Nocy u N. w. Jerzykowskiego; — w 2 godz. Sofoklesa Oed., Hom. Jl. I. II., u Dyrektora.
2. Język łaciński, 7 godz., z tych 1 godz. grammatyka i ćwiczenia piśmienne, w 4 godz. czytano Cyncerona do officiis II. III. Quintiliana Inst. Ks. X; u Dyrektora; — w 2 godz. Horacego Carm. orat. Ks. III. IV. De arte poetica. Sat. I. 1. 2. 6. II. 1. 2. przed W. Nocą Szostakowskiego, po W. Nocy u N. w. Dr. u N. w. Dr. Jerzykowskiego.
3. Język francuski, 2 godz., składnia podług Herrmanna, czytano z Idelera i Noltego III. cz. Dumouriez, Bernardin de Saint pierre: le café de Socrate i Paul et Virginie, La Rochefou-

- Stücke von **La Rochefoucauld**, von **Volney**: **Description de Jerusalem**, die Aufsätze aus **Staël Holstein**: **Rome, sur la littérature allemande** und die Proben von **Dumas**.
4. **Hebräisch**, 2 Stunden, Wiederholung des unregelmäßigen Zeitworts, die Lehre vom Nomen, Uebersetzen der betreffenden Lesestücke nach **Seffer's** Elementarbuch; N. L. Probst Polzin.
  5. **Polnisch**, 3 Stunden, davon 1 St. Beurtheilung der freien Ausarbeitungen und Lectüre klassischer Werke, 1 St. freie Vorträge, 1 St. Literaturgeschichte von 1522—1820; D. L. Dr. Jerzykowski.
  6. **Deutsch**, 3 Stunden, davon 1 St. Beurtheilung der freien Ausarbeitungen, 1 St. freie Vorträge und Lectüre Schillerschen Dramen, 1 St. Literaturgeschichte; v. D. D. L. Dr. Szostakowski, n. D. D. L. Tschackert.
  7. **Religionslehre**, 2 Stunden, a) für die katholischen Schüler: Wiederholung der Glaubenslehre, Erregese einzelner Abschnitte aus dem Evangelium des h. Johannis; N. L. Probst Polzin; — b) für die evangelischen Schüler, zusammen mit Secunda: Geschichte der christlichen Kirche und Lehre bis auf Gregor den 7ten; Lesung und Erklärung des Evangelii Johannis und der katholischen Briefe, des Briefes Jakobi nach dem griechischen Urtexte; Rector Schubert.
  8. **Geschichte**, 2 Stunden, die neuere Zeit nach Pütz; v. D. G. L. Dr. Görlitz, n. D. D. L. Tschackert.
  9. **Physik**, 2 Stunden, Wärme, Magnetismus, Optik, nach Brettner, v. D. G. L. Dr. Sikorski, n. D. D. L. Dr. Piegsa.
  10. **Mathematik**, 4 Stunden, davon 2 St. Arithmetik, Wiederholung aller früheren Kurse, die Lehre von den Logarithmen, den geometrischen Progressionen und den logarithmischen Gleichungen; 2 St. Geometrie, Wiederholung der Planimetrie, der Trigonometrie; v. D. G. L. Dr. Sikorski, n. D. D. L. Dr. Piegsa.
- cauld, Volney: **Description de Jerusalem**, Staël-Holstein: **Rome, sur la littérature allemande** i **Dumas**.
4. **Język hebrajski**, 2 godz., powtórzono słowo nieregularne, naukę o imieniu i tłumaczono stosowne przykłady z **Seffera**; . r. X. **Proboszcz Polcyn**.
  5. **Język polski**, 3 godz., w 1 godz. rozbierano piśmienne wypracowania i czytano cenniejszych pisarzy, w 1 godz. ustne wolne rozprawy, w 1 godz. historia literatury od r. 1522—1820; N. w. Dr. **Jerzykowski**.
  6. **Język niemiecki**, 3 godz., w 1 godz. rozbierano piśmienne wypracowania, w 1 godz. ustne wolne rozprawy i czytano dramata **Szyllera**, w 1 godz. wykładano historją literatury; przed **W. Nocą** N. w. Dr. **Szostakowski**, po **W. Nocy** N. w. **Tschackert**.
  7. **Nauka religii**, 2 godz., a) dla uczni katolickich: powtórzono naukę wiary, wykładano niektóre rozdziały z ewangelii **Jana**; N. r. X. **Proboszcz Polcyn**; — b) dla uczni ewangelickich połączonych z uczniami klasy IIgiej: historia kościoła i nauki chrześcijańskiej aż do **Grzegorza VIIgo**, czytano i objaśniano ewangelją **Jana**, listy katolickie i list **Jakóba** podług tekstu greckiego; Rector **Schubert**.
  8. **Historja**, 2 godziny, historia nowsza podług **Pütza**; przed **W. Nocą** N. p. Dr. **Görlitz**, po **W. N. N. w. Tschackert**.
  9. **Fizyka**, 2 godziny, o ciepliku, magnetyzmie, optyce, podług **Brettnera**, przed **W. Nocą** N. g. Dr. **Sikorski**, po **W. Nocy** N. w. Dr. **Piegsa**.
  10. **Matematyka**, 4 godziny, z tych w 2 godz. powtórzono z arytmetyki to, co było w klasach poprzednich. Wyłożono naukę o logarytmach, naukę o postępach i teorją równań; z jeometrii zaś w 2 godz. powtórzenie planimetrii i trigonometriją, podług **Brettnera**; przed **W. Nocą** N. g. Dr. **Sikorski**, po **W. Nocy** N. w. Dr. **Piegsa**.

## Secunda.

Ordinarius: v. D. Oberlehrer Dr. Szostakowski,  
n. D. Oberlehrer Dr. Jerzykowski.

1. Griechisch, 5 Stunden, davon 1 Stunde Syntar und schriftliche Uebungen; 2 St. Xenophon, Hiero, Agesilaus, Apolog. Socratis; v. D. Dr. Jerzykowski; 2 St. Homer, Odysee IV. V. der Director und der S. Kandidat Rufowski.
2. Latein, 7 Stunden, davon 2 St. Wiederholung der Grammatik und schriftliche und mündliche Uebungen im Uebersetzen nach Schulze's Aufgaben II §; 3 St. Cicero de amicitia, Orat pro Archia; Livius das Ite Buch; v. D. D. L. Dr. Szostakowski, n. D. D. L. Dr. Jerzykowski; 2 St. Virgil, Ecclg. 1. 2. 4. 6. 9. Georg. IV. 315—558. Aen. I. G. L. Dr. v. Bronikowski.
3. Französisch, 2 Stunden, Syntar bis zu den Fürwörtern nach Herrmann; Voltaire's Charles XII, I. VII; v. D. G. L. Dr. Görlich, n. D. D. L. Stephan.
4. Hebräisch, 2 Stunden, Elementarlehre, die Lehre vom regelmäßigen und unregelmäßigem Zeitwort, nach Seffer; N. L. Probst Polzin.
5. Polnisch, 3 Stunden, Beurtheilung der freien Ausarbeitungen, Uebungen im mündlichen Vortrage, Lectüre und Theorie der Dichtungsarten; v. D. D. L. Dr. Jerzykowski, n. D. G. L. Dr. v. Bronikowski.
6. Deutsch, 3 Stunden, davon 1 St. Beurtheilung der freien Ausarbeitungen, 1 St. Lectüre einzelner Gedichte von Schiller, 1 St. Grammatik; v. D. D. L. Dr. Szostakowski, n. D. D. L. Tschackert.
7. Religionslehre, 2 Stunden, a) für die katholischen Schüler: die Propädeutik zur Glaubenslehre und Erklärung einzelner Abschnitte des alten Testaments; N. L. Probst Polzin; — b) für die evangelischen Schüler, wie in Prima.
8. Geschichte und Geographie, 2 Stunden, die römische Geschichte, nach Büg; v. D. G. L. Dr. Görlich, n. D. D. L. Tschackert.

## Klasse II.

Ordynariusz: przed W. Nocą N. w. Dr. Szostakowski, po W. Nocy N. w. Dr. Jerzykowski.

1. Język grecki, 5 godzin, z tych w 1 godz. nauka o składni i ćwiczenia piśmienne; w 2 godz. czytano Ksenof., Hiero, Agezylausz, Apolog. Sokratesa u N. w. Dr. Jerzykowskiego; w 2 godz. Hom. Odyss. ks. IV. V. u Dyrektora i Kandydata Łukowskiego.
2. Język łaciński, 7 godzin, w 2 godz. powtarzano grammatykę i piśmiennie i ustnie ćwiczone w tłumaczeniu podług przykładów Schultza II. zeszytu; 3 godz. Cyclerona de amicitia, Orat. pro Archia; Liwiusza Iszą Ks.; przed W. Nocą N. w. Dr. Szostakowski, po W. Nocy N. w. Dr. Jerzykowski — 2 godz. Wirgilego Ecclg. 1. 2. 4. 6. 9. Georg. IV. 315—558. Aen. I. N. g. Dr. Bronikowski.
3. Język francuski, 2 godziny, składnia aż do zaimków podług Herrmanna, Charles XII. par Voltaire, ks. VII.; przed W. Nocą N. p. Görlich, po W. Nocy N. w. Stephan.
4. Język hebrajski, 2 godziny, etymologja aż do słowa nieregularnego, podług Seffera; N. r. X. Proboszcz Polcyn.
5. Język polski, 3 godziny, rozbierano piśmienne wypracowania, ćwiczone się w opowiadaniu, czytano wyjątki z celniejszych pisarzy i wykładano naukę poezji; przed W. Nocą N. w. Dr. Jerzykowski, po W. Nocy N. g. Dr. Bronikowski.
6. Język niemiecki, 3 godziny, w 1 godz. rozbierano wolne wypracowania, w 1 godz. czytano niektóre wiersze Szyllera, w 1 godz. grammatykę powtarzano; przed W. Nocą N. w. Dr. Szostakowski, po W. Nocy N. w. Tschackert.
7. Nauka religji, 2 godziny, a) dla uczni katolickich: szczegółowy wstęp do nauki wiary i objaśnienie niektórych ustępów starego przymierza; N. r. X. Proboszcz Polcyn; — b) dla uczni ewangelickich, jak w klasie Iszej.
8. Historia i Jeografia, 2 godziny, historia rzymska podług Pütza; przed W. Nocą N. p. Dr. Görlich, po W. Nocy N. w. Tschackert.



9. **Physik**, 2 Stunden, Einleitung in die Physik, von den allgemeinen Eigenschaften der Körper, von der Ruhe und Bewegung, vom Hebel, von den flüssigen Körpern, nach Brettner; v. D. G. L. Dr. Sikorski, n. D. D. L. Dr. Piegsa.
10. **Mathematik**, 4 Stunden, davon 2 St. Arithmetik, Wiederholung, von den Gleichungen der beiden ersten Grade, von den arithmetischen Progressionen; — 2 St. Geometrie, Beendigung der Planimetrie, nach Brettner; v. D. G. L. Dr. Sikorski, n. D. D. L. Dr. Piegsa.
9. **Fizyka**, 2 godziny, wstęp do fizyki, o ogólnych własnościach ciał, o spoczynku i ruchu, o dźwigni, o ciałach płynnych, podług Brettnera; przed W. Nocą N. g. Dr. Sikorski, po W. Nocy N. w. Dr. Piegsa.
10. **Matematyka**, 4 godziny, z tych 2 godz. arytmetyki, powtórzenie, o równaniach pierwszego i drugiego stopnia, o postępach arytmetycznych; — 2 godz. geometrii, uzupełnienie planimetrii, podług Brettnera; przed W. Nocą N. g. Dr. Sikorski, po W. Nocy N. w. Dr. Piegsa.

### Tertia a.

Ordinarius: v. O. Oberlehrer Dr. Jerzykowski,  
n. O. Gymnasiallehrer Dr. v. Bronikowski.

1. **Griechisch**, 5 Stunden, Wiederholung und Beendigung der Formenlehre nach Enger's Elementargrammatik, Xenoph. Anab. IV. VI. 1—4. Formenlehre des epischen Dialekts, Homer, Odyssee, I. 1—85. v. D. D. L. Stephan, n. D. G. L. Dr. Zwolski.
2. **Latéin**, 8 Stunden, davon 3 St. Grammatik, Wiederholung der Syntax der Casus, die Syntax des Verbums nach Poplin'ski, Uebungen im Uebersetzen nach Hottenrott; 3 St. Caesar de b. Gall. III. IV. V; v. D. D. L. Dr. Jerzykowski, n. D. G. L. Dr. v. Bronikowski; — 2 St. Ovid. Met. I. 1—437. IV. 1—166. 389—789, G. L. Dr. v. Bronikowski.
3. **Französisch**, 2 Stunden, Formenlehre bis zu den unregelmäßigen Verben, nach Schulz; G. L. Dr. v. Bronikowski.
4. **Polnisch**, 2 Stunden, Interpunctions- und Satzlehre nach Muczowski, Lectüre klassischer Musterstücke, Uebungen im mündlichen Vortrage und Deklamiren, Beurtheilung der freien Ausarbeitungen, Revision der Privatlectüre; G. L. Dr. Zwolski.
5. **Deutsch**, 4 Stunden, Uebersetzen aus dem Polnischen nach Poplin'ski's Wypisy, Uebungen im Deklamiren und Erzählen nach Auras und Gnerlich's Lesebuche

### Classa III a.

Ordynariusz: przed W. Nocą N. w. Dr. Jerzykowski, po W. Nocy N. g. Dr. Bronikowski.

1. **Język grecki**, 5 godzin, powtórzono i uzupełniono część etymologiczną podług Engera grammatyki, Ksenof. Anab. Ks. IV. VI. 3—4. nauka o formach dyalektu epicznego, Homera Odys. Ks. I. 1—85. przed W. Nocą N. w. Stephan, po W. Nocy N. p. Dr. Zwolski.
2. **Język łaciński**, 8 godziny, z tych 3 godz. grammatyki: powtórzono składnią przypadków składnią słowa podług Poplińskiego, tłumaczono zadania Hottenrotta; w 3 godz. czytano z Cezara de b. Gall. Ks. III. IV. V. przed W. Nocą N. w. Dr. Jerzykowski, po W. Nocy N. g. Dr. Bronikowski; — 2 godz. Owid. Metam. Ks. I. 1—437. IV. 1—166. 389—789. N. g. Dr. Bronikowski.
3. **Język francuski**, 2 godzin, etymologia aż do słów nieforemnych, podług Szulca; N. g. Dr. Bronikowski.
4. **Język polski**, 2 godziny, nauka o znakach pisarskich i o zdaniu podług Muczowskiego, czytanie wzocowych dzieł, ćwiczenia w wolnym wykładzie i deklamowaniu. rozbierano wypracowania domowe, przeglądano to, co uczniowie prywatnie czytali; N. p. Dr. Zwolski.
5. **Język niemiecki**, 4 godziny, tłumaczenie z Wypisów Poplińskiego, ćwiczenia w deklamowaniu i opowiadaniu podług Auras und Gnerlich's Lese-

2te Stufe, Durchnahme der Exercitien; v. D. D. L. Stephan, n. D. G. L. Polster.

6. **Religionslehre**, 2 Stunden, die Lehre von den 6. Sakramenten, von den Pflichten gegen Gott und gegen sich selbst, nach Ontrup; H. L. Probst Polzin.
7. **Geschichte und Geographie**, 3 Stunden, das Mittelalter, nach Büg; Geographie aller Erdtheile nach Jerzykowski, v. D. D. L. Dr. Jerzykowski, n. D. D. L. Stephan.
8. **Naturgeschichte**, 2 Stunden, Mineralogie, im Sommer Botanik nach dem natürlichen System, H. L. Kotliński.
9. **Mathematik**, 3 Stunden, Arithmetik, Wiederholung des Penjums von Quarta, Potenzen mit positiven ganzen Exponenten, Quadrat- und Kubikwurzeln, Gleichungen des ersten Grades; Geometrie, Parallelität, Gleichheit und die Hauptsätze von der Ähnlichkeit der Dreiecke, nach Brettner; v. D. G. L. Dr. Sikorski, n. D. D. L. Dr. Piegza.

buch 2te Stufe, ćwiczenia piśmienne; przed W. Nocą N. w. Stephan, po W. Nocy N. g. Polster.

6. **Nauka religji**, 2 godziny, nauka o sakramentach świętych, o powinnościach względem Boga i siebie samego, podług Ontrupa; N. r. X. Proboszcz Polcyn.
7. **Historja i Jeografia**, 3 godziny, historja średnia, podług Pütza: jeografia wszystkich części ziemi podług Jeografji Jerzykowskiego, przed W. Nocą N. w. Dr. Jerzykowski, po W. Nocy N. w. Stephan.
8. **Historja naturalna**, 2 godziny, Mineralogjya, w towem półroczu Botanika, N. p. Kotliński.
9. **Matematyka**, 3 godziny, z arytmetyki powtórzone to, co było w klasie IVtej; potęgi z dodatnimi całkowitemi wykładnikami, wyciąganie pierwiastków drugiego i trzeciego stopnia równania, pierwszego stopnia; z jeometriji, o równoległości, równości i podobieństwie trójkątów, podług Brettnera; przed W. Nocą N. g. Dr. Sikorski, po W. Nocy N. w. Dr. Piegza.

### Tertia b.

Ordinarius: Oberlehrer Stephan.

1. **Griechisch**, wie in III. a, Xenophon Anab. IV; D. L. Stephan.
2. **Lattein**, 8 Stunden, davon 3 Stunden Grammatik nach Butsche, wie in III. a; 3 St. Caesar de b. Gall. IV. V. VI; D. L. Stephan; — 2 St. Ovid Met. VIII. 160—885. IX. 1—270. X. 1—219; v. D. der Director, n. D. G. L. Regentke.
3. **Französisch**, wie in III. a, Grammatik nach Herrmann; v. D. G. L. Dr. Görlich, n. D. D. L. Dr. Jerzykowski.
4. **Polnisch**, 5 Stunden, Wiederholung der Etymologie, die Syntax; Uebungen im mündlichen und schriftlichen Ausdruck und Deklamiren, nach Popliński; G. L. Dr. v. Bronikowski.

### Klasa III b.

Ordynariusz: Nauczyciel wyższy Stephan.

1. **Język grecki**, jak w klasie IIIa, Ksenof. Anab. Ks. IV; N. w. Stephan.
2. **Język łaciński**, 8 godzin, z tych 3 godz. grammatyki podług Putscha, jak w klasie IIIa, 3 godz. Cezara de b. Gall. Ks. IV. V. VI. N. w. Stephan; — 2 godz. Ovid. Met. Ks. VIII; 160—885. IX. 1—270. X. 1—219, przed W. Nocą Dyrektor, po W. Nocy N. p. Regentke.
3. **Język francuski**, jak w klasie III. a, grammatyka podług Herrmanna; przed W. Nocą N. p. Dr. Görlich, po W. Nocy N. w. Dr. Jerzykowski.
4. **Język polski**, 5 godzin, powtórzenie etymologii, składnią; ćwiczenia w piśmiennem i ustnem wysłowieniu i deklamacje, podług Poplińskiego; N. g. Dr. Bronikowski.

5. **Deutsch**, 2 Stunden, Lectüre aus Bach's Lesebuche in Verbindung mit grammatischen Erläuterungen, Uebungen im mündlichen Vortrage und Deklamiren, Beurtheilung der Ausarbeitungen und Besprechung des aufgegebenen Themas; v. D. O. L. Stephan, n. D. O. L. Tschackert.
6. **Religionslehre**, 2 Stunden, davon 1 St. Lesung des Evangelii Lucas nebst der Apostelgeschichte nach der Lutherischen Uebersetzung; 1 St. die Lehre von den Sacramenten, der Taufe und Confirmation, der Beichte und dem Abendmahl, nach dem Katechismus Luthers; Rector Schubert.
7. **Geschichte und Geographie**, 3 Stunden, das Mittelalter und die neuere Zeit nach Büß's Leitfaden; Geographie von Deutschland, v. D. H. L. Regentke, n. D. O. L. Tschackert.
8. **9. Naturgeschichte und Mathematik** wie in III. a.
5. **Język niemiecki**, 2 godziny, czytano z książki Bacha i objaśniano reguły grammatyczne, ćwiczeno w opowiadaniu i deklamowaniu, rozbierano wypracowania i zadane temata; przed W. Nocą N. w. Stephan, po W. Nocy N. w. Tschackert.
6. **Nauka religji**, 2 godziny, czytano w 1 godz. ewangelją Łukasza i dzieje apostołskie podług tłumaczenia Lutra; w 1 godz. naukę o sakramentach, chrzcie i konfirmowaniu, spowiedzi i komunji, podług katechizmu Lutra; Rector Schubert.
7. **Historja i Jeografia**, 3 godziny, historja średnia i nowa podług Pütza; Jeografia Niemiec, przed W. Nocą N. p. Regentke, po W. Nocy N. w. Tschackert.
8. **9. Historja naturalna i Matematyka**, jak w klasie III. a.

#### Quarta a.

Ordinarjus: *Gymnasiallehrer Polster.*

1. **Griechisch**, 4 Stunden, Formenlehre bis zu den Verben auf *μῆ*, nach Enger's Elementargrammatik, Uebungen im Uebersetzen nach Jerzykowski; H. L. Dr. Zwolski.
2. **Latin**, 7 Stunden, davon 3 St. Syntax der Casus nach der Grammatik und dem Uebungsbuche von Popliniski; — 4 St. Cornelius, Milt. Themist. Arist. Paus. Tim. Ages. Hannibal; H. L. Polster.
3. **Polnisch**, 3 Stunden, die Satzlehre nach Muczowski, Beurtheilung der schriftlichen Arbeiten, Uebungen im Erzählen und Deklamiren; v. D. H. L. Kotlinski, n. D. S. K. Lukowski.
4. **Deutsch**, 5 Stunden, das Wichtigste aus der Satzlehre, Uebersetzen aus dem Polnischen aus Popliniski's *Wypisy*, Uebungen im Erzählen nach Auras und Gnerlich und den gefertigten Exercitien, im Deklamiren und in der Orthographie; H. L. Martens.

#### Klasa IV a.

Ordynarjus: *Nauczyciel gimnazjalny Polster.*

1. **Język grecki**, 4 godziny, nauka o częściach mowy regularnie się odmieniających aż do słów na *μῆ*, podług Engera grammatyki, ćwiczenia w tłumaczeniu z *Zadań Jerzykowskiego*; N. p. Dr. Zwolski.
2. **Język łaciński**, 7 godzin, w 3 godz. składnia przypadków podług grammatyki i *Zadań Popliniskiego*; — w 4 godz. tłumaczono z Korneliusza Nep. życie Miltiadesa, Temistoklesa, Arystydesa, Pauzanjasza, Timoleona, Agezylausza, Hannibala; N. g. Polster.
3. **Język polski**, 3 godziny, wyłożono naukę a zdaniu podług Muczowskiego, rozbierano wolne wypracowania; przed W. Nocą N. p. Kotlinski, po W. Nocy Kandydat Łukowski.
4. **Język niemiecki**, 5 godzin, wyłożono najważniejsze reguły z nauki o zdaniu, tłumaczono z polskiego na niemieckie z *Wypisów Popliniskiego*, ćwiczeno w opowiadaniu podług Auras und Gnerlich's Lesebuch, w deklamowaniu i ortografji; N. p. Martens.



5. **Religionslehre**, 2 Stunden, die Glaubenslehre mit Ausschluß der Lehre von den Sacramenten, nach Ontrup; R. L. Probst Polzin.
6. **Geschichte und Geographie**, 3 Stunden, alte Geschichte; Geographie von Europa nach Jerzykowski; v. D. D. L. Dr. Jerzykowski, n. D. G. L. Kotliński.
7. **Naturgeschichte**, 2 Stunden, Zoologie, Amphibien, Fische und Insecten, im Sommer Botanik, nach Schilling; G. L. Kotliński.
8. **Mathematik**, 3 Stunden, davon 2 St. Arithmetik, die vier Species mit Monomen und Polynomen; — 1 St. Geometrie, Planimetrie bis zu den Vielecken, nach Brettner; v. D. G. L. Dr. Siforski, n. D. G. L. Dr. Ustymowicz.
5. **Nauka religiji**, 2 godziny, nauka wiary wyjąwszy naukę o sakramentach świętych, podług Ontrupa; . r. X. Proboszcz Polcyn.
6. **Historja i Jeografja**, 3 godziny, historja starożytna, jeografja Europy podług jeografji Jerzykowskiego; przed W. Nocą . w. Dr. Jerzykowski, po W. o: y . p. Kotliński.
8. **Historja naturalna**, 2 godziny, Zoologia, ryby gady i owady, w półroczu latowem Botanika, podług Schillinga; . p. Kotliński.
8. **Matematyka**, 3 godziny, z tych 2 godz. arytmetyki: 4 działania z jedno — i wielowyzrazami; 1 godz. jeometriji: planimetrją aż do wieloboków, podług Brettnera; przed W. o: y . g. Dr. Sikorski, po W. o: y . g. Dr. Ustymowicz.

#### Quarta b.

Ordinarius: v. D. Hilfslehrer Dr. Görlitz,  
n. D. Gymnasiallehrer Polster.

1. **Griechisch**, 4 Stunden, Formenlehre bis zu den Verben auf *μν*, nach Enger's Elementargrammatik und Übungsbuche; v. D. G. L. Dr. Görlitz, n. D. G. L. Regentke.
2. **Lattein**, 7 Stunden, davon 3 St. Syntax der Casus nach Putsche und dem Übungsbuche von Hottenrott; — 4 St. Cornelius: Milt. Themist. Chabr. Tim. Iphier. Arist. Paus. Hannibal; v. D. G. L. Dr. Görlitz, n. D. G. L. Polster.
3. **Polnisch**, 5 Stunden, die Zeitwörter, die Syntax der Casus nach Popliński, Uebersetzen aus Popliński's Wybór und dem Lesebuche von Auras und Gnerlich, Uebungen im Erzählen und Deklamiren; v. D. D. L. Dr. Szostakowski, n. D. G. L. Dr. Pawicki.
4. **Deutsch**, 3 Stunden, die Lehre vom zusammengesetzten Satze, Uebungen im Lesen, Nacherzählen und Deklamiren nach Auras und Gnerlich's Lesebuche, 2te Stufe, schriftliche Aufsätze und orthographische

#### Klasa IV b.

Ordynariusz: przed W. Nocą N. p. Dr. Görlitz,  
po W. Nocy N. g. Polster.

1. **Język grecki**, 4 godziny, nauka o odmianie wyrazów aż do słów na *μν* podług grammatyki i wypisów Engera; przed W. Nocą N. p. Dr. Görlitz, po W. Nocy N. p. Regentke.
2. **Język łaciński**, 7 godzin, z tych 3 godz. grammatyki: składnia przypadków podług Putscha i Hottenrotta „Übungsbuch;“ w 4 godz. tłumaczono z Korneliusza Nep. życie Miltiadesa, Temistoklesa, Chabr. Timol. Iphier. Arist. Pauzan. Hannibala; przed W. Nocą N. p. Dr. Görlitz, po W. Nocy N. g. Polster.
3. **Język polski**, 5 godzin, słowa nieregularne, składnia przypadków, podług Poplińskiego, ćwiczenia w tłumaczeniu podług Poplińskiego „Wybór“ i Auras und Gnerlich's Lesebuch, ćwiczenia w opowiadaniu i deklamowaniu; przed W. Nocą N. w. Dr. Szostakowski, po W. Nocy Kandydat Ławicki.
4. **Język niemiecki**, 3 godziny, nauka o zdaniu złożonem, ćwiczenia w czytaniu, opowiadaniu i deklamowaniu podług „Auras und Gnerlich's Lesebuch, 2te Stufe,“ piśmienne wypracowania i

- Uebungen; v. D. G. L. Dr. Görlitz, n. D. G. L. Polster.
5. **Religionslehre**, 2 Stunden, Lesung der Evangelien des Matthäus, Marcus und Lucas; Erklärung des 2ten und 3ten Artikels des 2ten Hauptstücks nach dem Katechismus Luthers; beide Artikel nebst den entsprechenden Bibelsprüchen und Liederversen sind wörtlich memorirt worden; Rector Schubert.
6. 7. 8. **Geschichte und Geographie, Naturgeschichte, Mathematik** wie in IV. a.

### Quinta a.

Ordinarius: v. D. G. L. Dr. v. Bronikowski,  
n. D. G. L. Dr. Zwolski.

1. **Lattein**, 7 Stunden, Beendigung der Formenlehre, die wichtigsten Regeln der Syntax, nach Popliński's Grammatik und Uebungsbuche; v. D. G. L. Dr. v. Bronikowski, n. D. G. L. Dr. Zwolski.
2. **Deutsch**, 5 Stunden, Wiederholung und Befestigung der starken Conjugation und der unregelmäßigen Zeitwörter, Uebersetzen aus Popliński's *Wybor* und dem Lesebuche von Auras und Snerlich, Uebungen im Lesen, Sprechen und in der Orthographie; H. L. Martens.
3. **Polnisch**, 3 Stunden, die Syntax der Casus, der zusammengesetzte Satz nach Muczowski, Uebungen im Lesen, Nacherzählen und Deklamiren nach Popliński's *Wybor* und im schriftlichen Ausdruck; v. D. G. L. Dr. v. Bronikowski, n. D. G. L. Dr. Zwolski.
4. **Religionslehre**, 2 Stunden, die Geschichte des neuen Testaments nach Lewandowski's Handbuch; R. L. Probst Polzin.
5. **Geschichte und Geographie**, 3 Stunden, davon 1 St. die wichtigsten Begebenheiten aus der alten, mittleren und neueren Geschichte, 2 St. Geographie der fünf Erdtheile nach Zerykowski; H. L. Roil.
6. **Naturgeschichte**, 2 Stunden, Zoologie, Säugethiere und Vögel, im Sommer Botanik; H. L. Kotliński.

ortograficze ćwiczenia; przed W. Nocą N. g. Polster.

5. **Nauka religii**, 2 godziny, czytano ewangelią Mateusza, Marka i Łukasza; objaśniano 2 i 3 artykuł drugiego rozdziału podług katechizmu Lutra; uczono się na pamięć obydwóch artykułów i odpowiednich powieści i pieśni; Rector Schubert.
6. 7. 8. **Historja i Jeografia, Historja naturalna, Matematyka** jak w klasie IV a.

### Klasa Va.

Ordynariusz: przed W. Nocą N. g. Dr. Bronikowski,  
po W. Nocy N. p. Dr. Zwolski.

1. **Język łaciński**, 7 godzin, uzupełniono etymologją, podano najważniejsze reguły ze składni, podług grammatyki i przykładów do tłumaczenia Poplińskiego; przed W. Nocą N. g. Dr. Bronikowski, po W. Nocy N. p. Dr. Zwolski.
2. **Język niemiecki**, powtórzono mocną konjugacją i słowa nieregularne, tłumaczono z Poplińskiego „Wybór“ i Auras und Snerlich's Lesebuch, ćwiczone w czytaniu, mówieniu i w ortografji; N. p. Martens.
3. **Język polski**, 3 godziny, składnia przypadków, zdania złożone, podług Muczowskiego, ćwiczenia w czytaniu, opawianiu i deklamowaniu podług Poplińskiego *Wybór*, wypracowania domowe; przed W. Nocą N. g. Dr. Bronikowski, p. W. Nocy N. p. Dr. Zwolski.
4. **Nauka religii**, 2 godziny, historja nowego testamentu podług książki X. Lewandowskiego; N. r. X. Proboszcz Polcyn.
5. **Historja i Jeografia**, 3 godziny, w 1 godz. najważniejsze zdarzenia z historji starożytnej, średniej i nowej, w 2 godz. jeografia pięciu części świata; N. p. Roil.
6. **Historja naturalna**, 2 godziny, Zoologja, zwierzęta ssące i ptaki, w półroczu latowem Botanika; N. p. Kotliński.



7. **Rechnen**, 4 Stunden, die Decimalbrüche, die geometrischen Verhältnisse und Proportionen und die hierauf beruhenden bürgerlichen Rechnungsarten, nach Brettner; G. L. Kotliński.

### Quinta b.

Ordinarius: Hilfslehrer Regentke.

1. **Latin**, 7 Stunden, Beendigung der Formenlehre, das Wichtigste aus der Syntax, nach Putsche's Grammatik und Litzinger's Übungsbuche; G. L. Regentke.
2. **Polnisch**, 5 Stunden, Formenlehre nach Popliński's Grammatik, Uebersetzen, Übungen im Lesen und Sprechen; v. D. G. L. Dr. Zwolski, u. D. G. L. Kufewski.
3. **Deutsch**, 3 Stunden, die Lehre vom zusammengesetzten Satze nach Becker's Leitfaden, Übungen im Lesen, Nacherzählen und Deklamieren nach Muraš und Gnerlich's Lesebuche, in der Orthographie und kleineren schriftlichen Ausarbeitungen; G. L. Regentke.
4. **Religionslehre**, 2 Stunden, biblische Geschichte des neuen Testaments nach dem Handbuche von Preuss; Wiederholung des 1ten Hauptstücks und Erklärung des 1ten Artikels im 2ten Hauptstück nach dem Katechismus Luthers; die Liederverse und Bibelprüche, so wie einzelne Lieder aus dem Otto Schulz'schen Liederbuche sind memorirt worden; Rektor Schubert.
5. **Geschichte und Geographie**, 3 Stunden, davon 1 St. alte Geschichte bis zu den Perserkriegen, nach Büg; 2 St. Geographie der fünf Erdtheile nach Voigt; G. L. Regentke.
6. **Naturgeschichte**, 2 Stunden, Zoologie, Vögel und Amphibien, im Sommer Botanik nach Schilling; v. D. G. L. Regentke, u. D. G. L. Kotliński.
7. **Rechnen**, wie in V.a; v. D. G. L. Polster, u. D. G. L. Dr. Ustymowicz.

7. **Rachunki**, 4 godziny, o ułamkach dziesiętnych, o geometrycznych stosunkach i proporcjach z zastosowaniem tychże do rachunków praktycznych, podług Brettnera; N. p. Kotliński.

### Klasa V b.

Ordynariusz: Nauczyciel pomocniczy Regentke.

1. **Język łaciński**, 7 godzin, uzupełniono etymologją, podano najważniejsze reguły ze składni podług grammatyki Putscha i zadań Litzingera; N. p. Regentke.
2. **Język polski**, 5 godzin, etymologja podług grammatyki Poplińskiego, ćwiczenia w czytaniu i mówieniu; przed W. Nocą N. p. Dr. Zwolski, po W. Nocy Kandydat Łukowski.
3. **Język niemiecki**, 3 godziny, nauka o zdaniu złożonym podług Beckera, ćwiczenia w czytaniu, opowiadaniu i deklamowaniu podług Muraš und Gnerlich's Lesebuch, ortograficzne ćwiczenia i małe wypracowania piśmienne; N. p. Regentke.
4. **Nauka religii**, 2 godziny, historia biblijna nowego testamentu podług Preussa; powtórzenie pierwszego rozdziału i objaśnienie pierwszego artykułu z drugiego rozdziału podług katechizmu Lutera; uczono się na pamięć stosownych pieśni i przypowieści z książki Schulza; Rektor Schubert.
5. **Historja i Jeografia**, 3 godziny, w 1 godz. historia starożytna aż do wojen perskich, podług Pütza; w 2 godz. jeografia pięciu części świata podług Voigta; N. p. Regentke.
6. **Historja naturalna**, 2 godziny, Zoologja, ptaki i gady, w latowem półroczu Botanika podług Schillinga; przed W. Nocą N. p. Regentke, po W. Nocy N. p. Kotliński.
7. **Rachunki**, jak w klasie Va; przed W. Nocą N. g. Polster, po W. Nocy N. g. Dr. Ustymowicz.

### Sexta a.

Ordinarins: v. D. G. F. Dr. Zwolski,  
n. D. S. A. Dr. Ławicki.

1. **Latein**, 7 Stunden, die regelmäÙige Formenlehre nach Popliński's Grammatik und Übungsbuche; v. D. G. F. Dr. Zwolski, n. D. S. A. Dr. Ławicki.
2. **Deutsch**, 5 Stunden, die Formenlehre bis zu den Zeitwörtern, nach Jerzykowski, Übungen im Lesen und Deklamiren nach Auras und Gnerlich's Lesebuche und in der Orthographie; v. D. G. F. Martens, n. D. S. A. Dr. Ławicki.
3. **Polnisch**, 3 Stunden, die Formenlehre nach Szostakowski; Übungen im Lesen, Nachzählen, Deklamiren, orthographische Übungen und Exercitien; v. D. G. F. Dr. Zwolski, n. D. S. A. Dr. Ławicki.
4. **Religionslehre**, 2 Stunden, die Geschichte des alten Testaments nach Lewandowski's Leitfaden; N. P. Probst Polzin.
5. **Geographie**, 3 Stunden, allgemeine Uebersicht der Geographie der fünf Erdtheile nach Jerzykowski; G. F. Roil.
6. **Naturgeschichte**, 2 Stunden, Zoologie und Botanik nach Szafarkiewicz; v. D. G. F. Roil, n. D. S. A. Dr. Ustymowicz.
7. **Rechnen**, 4 Stunden, das Numeriren, die vier Species mit unbenannten und benannten ganzen Zahlen und die Brüche, nach Brettner; v. D. G. F. Polster, n. D. S. A. Dr. Ustymowicz.

### Sexta b.

Ordinarins: G. F. Martens.

1. **Latein**, 7 Stunden, die regelmäÙige Formenlehre nach Dünnebier; G. F. Martens.
2. **Polnisch**, 5 Stunden, die regelmäÙige Formenlehre nach Popliński's Elementarbuch, Übungen im Lesen, Sprechen und Deklamiren nach Popliński's **Wybor** und in der Orthographie; v. D. G. F. Kotliński, n. D. S. A. Łukowski.

### Klasa VIa.

Ordynarjusz: przed W. Nocą N. p. Dr. Zwolski,  
po W. Nocy Kandydat Dr. Ławicki.

1. **Język łaciński**, 7 godzin, regularna odmiana wyrazów podług grammatyki Poplińskiego i zadań do tłumaczenia; przed W. Nocą N. p. Dr. Zwolski, po W. Nocy K. Dr. Ławicki.
2. **Język niemiecki**, 5 godzin, regularna odmiana wyrazów aż do słów, podług Jerzykowskiego, ćwiczenia w czytaniu i deklamowaniu podług Auras und Gnerlich's Lesebuch i ćwiczenia ortograficzne; przed W. Nocą N. p. Martens, po W. Nocy K. Dr. Ławicki.
3. **Język polski**, 3 godz., etymologia podług Szostakowskiego, ćwiczenia w czytaniu, opowiadaniu, deklamowaniu; ćwiczenia ortograficzne i exercit.; przed W. Nocą N. p. Dr. Zwolski, po W. Nocy K. Dr. Ławicki.
4. **Nauka religii**, 2 godziny, historia starego testamentu podług książki X. Lewandowskiego; N. P. Proboszcz Polcyn.
5. **Jeografia**, 3 godziny, ogólny przegląd pięciu części kuli ziemskiej podług jeografji Jerzykowskiego; N. P. Roil.
6. **Historja naturalna**, 2 godz., Zoologja i Botanika podług Szafarkiewicza; przed W. Nocą N. p. Roil, po W. Nocy N. g. Dr. Ustymowicz.
7. **Rachunki**, 4 godz., liczenie, cztery główne działania z nieoznaczonymi i oznaczonymi liczbami całemi i ułamki, podł. Brettnera; przed W. Nocą N. g. Polster, po W. Nocy N. g. Dr. Ustymowicz.

### Klasa VIb.

Ordynarjusz: N. p. Martens.

1. **Język łaciński**, 7 godzin, etymologia w głównych zarysach podług Dünnebier; N. p. Martens.
2. **Język polski**, 5 godz., etymologia podług Poplińskiego „Elementarbuch“, ćwiczenia w czytaniu, mówieniu i deklamowaniu podług Poplińskiego **Wybór**, ćwiczenia ortograficzne; przed W. Nocą N. p. Kotliński, po W. Nocy Kandydat Łukowski.

3. **Deutsch**, 3 Stunden, die Formenlehre und das Wichtigste aus der Lehre vom Satz; Übungen im Lesen, Deklamieren und Nachzählen gelesener Stücke aus Auras und Oerlich's Lesebuche, orthographische Übungen und Exercitien; H. L. Martens.
  4. **Religionslehre**, 2 Stunden, die Geschichte des alten Testaments nach Preuß, Erklärung des ersten Hauptstücks nach dem Katechismus Luthers; Gedächtnisübungen wie in V b; Rector Schubert.
  5. **Geographie**, 3 Stunden, allgemeine Uebersicht der fünf Erdtheile nach Voigt's Leitfaden; H. L. Regentke.
  6. **Naturgeschichte**, nach Schilling, wie in VI a; v. D. H. L. Roil, n. D. H. L. Kotliński.
  7. **Rechnen**, wie in VI a.
3. **Język niemiecki**, 3 godziny, etymologia i niektóre reguły z nauki o zdaniu; ćwiczenia w czytaniu, deklamowaniu i opowiadaniu podług Auras u. Oerlich's Lesebuch, ortograficzne ćwiczenia i exercitia; N. p. Martens.
  4. **Nauka religii**, 2 godz., historia starego testamentu podług Preussa, objaśniono pierwszy główny rozdział podług katechizmu Lutra; ćwiczenia pamięciowe jak w klasie Va. Rector Schubert.
  5. **Jeografia**, 3 godziny, ogólny rys pięciu części kuli ziemskiej podług Jeografji Voigta; N. p. Regentke.
  6. **Historja naturalna**, podług Schillinga, jak w klasie VI a, przed W. Nocą N. p. Roil, po W. Nocy N. p. Kotliński.
  7. **Rachunki**, jak w klasie VI a.

Den **Gesang-Unterricht** erteilte der Hülflehrer Roil in 4 wöchentlichen Stunden, von denen je 1 auf die beiden unteren Klassen, 1 auf die combinirten vier unteren Klassen fiel, 1 zu gemeinschaftlichen Übungen für die Vorgerückteren aus allen Klassen bestimmt war. In dieser allgemeinen Gesangsstunde wurden eingeübt: 2 Messen, 3 Chöre aus dem Oratorium Paulus von F. M. Bartholdy, 1 Chor aus Schloß Candra von Wolffram, mehrere vierstimmige Lieder und Choräle.

Der selbe erteilte den Unterricht im **Schönschreiben** in je 2 Stunden in den beiden unteren Klassen; im **Zeichnen** nach Vorlegeblättern in je 2 Stunden in den drei unteren Klassen und in einer gemeinschaftlichen Stunde für die Schüler der drei oberen Klassen; endlich in den **Leibesübungen**, welche in 4 Tagen der Woche zu je 2 Stunden stattfanden.

Die von den Schülern zu Hause gefertigten schriftlichen Arbeiten wurden jedesmal von dem betreffenden Lehrer corrigirt und in den Schulstunden besprochen. Eingeliefert wurden: im **Lateinischen** in Prima alle 4 Wochen eine freie Arbeit und alle 2 Wochen ein Exercitium, in den anderen Klassen wöchentlich ein Exercitium; außerdem wurde in den beiden oberen Klassen alle 4 Wochen,

Naukę śpiewania udzielał Nauczyciel pomocniczy Roil w 4 godzinach na tydzień, z których po jednej godzinie przypadało dla dwóch klas najniższych, jedna godzina dla połączonych 4 klas i jedna godzina przeznaczona była dla tych, co już nieco większe zrobili postępy. W tej godzinie nauczono się: 2 msze, 3 chóry z oratorjum „Paulus“ przez M. Bartholdy, 1 chór z „Schloß Candra“ przez Wolframa i wiele pieśni i chorałów na jeden głos.

Tenże nauczyciel udzielał po 2 godziny **Kaligrafji** w klasach najniższych; **Rysunki** podług wzorów sztychowanych po 2 godziny w trzech klasach niższych i 1 godzinę uczniom trzech klas wyższych; tudzież **ćwiczenia gimnastyczne**, których lekcje dawane były w 4 godzinach dwa razy na tydzień dla każdej klasy.

**Wypracowania**, które uczniowie w domu robili, nauczyciele zawsze poprawiali i w godzinach szkolnych z uczniami przechodzili. Uczniowie klasy I oddawali co 4 tygodnie wolne wypracowania łacińskie, a co 2 tygodnie exercitium, w innych klasach zaś exercitium co tydzień; oprócz tego pisano **extemporale** w dwóch wyższych klasach co 4 ty-



in den 4 unteren alle 2 Wochen ein Extemporale geschrieben; — im Griechischen in Secunda zweiwöchentlich, in Tertia wöchentlich ein Exercitium; außerdem alle 3 Wochen ein Extemporale; im Französischen in Prima alle 3 Wochen, in Secunda und Tertia alle 2 Wochen ein Exercitium; — im Deutschen und Polnischen in den beiden oberen Klassen alle 4 Wochen, in den mittleren alle 2 Wochen eine freie Ausarbeitung, in den unteren alle 2 Wochen ein Exercitium. In den 4 unteren Klassen wurden von den polnischen Schülern im Deutschen, von den deutschen Schülern im Polnischen wöchentliche Exercitien geliefert.

godnie, a w 4 niższych co 2 tygodnie; — exercitia greckie oddawano w klasie II. co 2 tygodnie, w klasie III. co tydzień; nadto co 3 tygodnie extemporale; — w języku francuskim robiono w klasie I. co 3 tygodnie, w kl. II. i III. co 2 tygodnie exercitium; — niemieckie i polskie wolne wypracowania zadawano uczniom dwóch klas wyższych co 4 tygodnie, w średnich klasach co 2 tygodnie, a w najniższych co 2 tygodnie ćwiczenia. W 4 niższych klasach oddawali jeszcze co tydzień polscy uczniowie niemieckie, a niemieccy polskie exercitium.

### Chemata zu freier Bearbeitung.

### Wypracowania wolne.

**Secunda.** Die Folgen der Entdeckung von Amerika. — Inhalt der Vorrede des Livius. — Schilderung eines Gewitters. — Die Regierung des Lullus Hostilius (nach Livius). — Nur des Lebens Mühe läßt uns des Lebens Güter schätzen. — Der Kampf der Plebejer mit den Patriziern. — Die Natur, die holdste Freundin des Menschen. — Die Verdienste des Servius Tullius um den römischen Staat (nach Livius). — Empfindungen beim Schluß des Schuljahres.

Dawid i Goliat. — Dla czego wojny krzyżowe nie osiągnęły swego celu? — Dla czego skromność przystoi najbardziej młodzieży? — O czem pamiętać należy, aby jasnym pisać stylem? — Ten pan zdaniem mojem, kto przestaje na swoim (Kochan). — Na co trzeba uważać przy wyborze stanu? — O hegemonji greckiej. — Czy wojny są konieczne. — Gdzie lepiej mieszkać, na wsi, czy w mieście. — (w formie dialogu). — Przejście Hannibala przez Alpy.

**Prima.** Ueber die Perserkriege. — Ueber den Ausspruch Göthe's: „Weß dir, daß du ein Enkel bist.“ — Welcher Zusammenhang findet zwischen den sechs ersten Horazischen Oden des dritten Buches statt? — Wer ist unser Freund? — Dein Schicksal ruht in deiner eignen Brust. — Was man scheint, hat Jedermann zum Richter, was man ist, keinen. — Charakteristik der Königin Maria von Schottland (nach Schiller). — Worin bestehen die Hauptmerkmale der ersten Periode der deutschen National-Literatur?

Jakie skutki sprowadzają na kraj wojny domowe? — O wymowie polskiej w 16. wieku. — Jakie były przyczyny prędkiego rozszerzenia się religji Machometañskiej? — Jakie okoliczności stały na zawadzie ostatecznemu połączeniu się Litwy z koroną? — O różnietwie jako początku wszelkiej cywilizacyi. — Porównanie Reja z Klonowiczem. — Podział kraju przez Bolesława krzywostego i jego następstwa. — O zarozumiałości. — Przez co może się uczeń przyczynić do dobrego imienia zakładu, który zwiedza?

Fabula Oedipi enarretur. — Bello Trojano breviter enarrato quamnam illud bellum in res Graecarum civitatum vim habuerit exponitur. — Alcibiadis vita. — Historiae studium et utile est et iucundum. — Quomodo factum sit, ut imperium Romanum interiret? — De Pisistrati rebus gestis. — Ciceronis de M. Atilio Regulo iudicium in tertio de officiis libro. — Qui factum sit ut Augustus Octavianus imperium sibi pararet? — De Epaminondae et Pelopidae in rempublicam Thebanorum meritis.



## B. Verordnungen der vorge- setzten Behörde.

1) Vom 19. October 1852. Der Director wird aufgefordert, den Schülern das Verbot des Tabakrauchens ernstlich einzuschärfen und etwaige Uebertretungen zu bestrafen.

2. Vom 13. November. Mittheilung des von dem Herrn Erzbischofe auf Grund der eingereichten Lehrpläne des katholischen Religionsunterrichts festgestellten Planes dieses Unterrichts.

3. Vom 25. November. Mittheilung des Ministerial-Erlasses vom 16. ej. die Dispensation vom Unterrichte in der griechischen Sprache betreffend.

4. Vom 19. Januar 1853. Mittheilung der durch die Amtsblätter der beiden Regierungen der Provinz veröffentlichten Bekanntmachung, wodurch die nachstehenden Anordnungen des Königlichen Ministerii der geistlichen, Unterrichts- und Medizinal-Angelegenheiten in Erinnerung gebracht werden:

1. Jeder Schüler eines Gymnasii muß, wenn seine Eltern, Vormünder oder Pfleger nicht an dem Orte des Gymnasii wohnen, von diesen zur besonderen Fürsorge einem tüchtigen Aufseher übergeben sein, der dem Director des Gymnasii bei der Aufnahme des Schülers namhaft zu machen ist, und welcher über seinen Privatleiß und sein sittliches Betragen außer der Schule eine ernste und gewissenhafte Aufsicht zu führen hat.
2. Ein Jeder der gedachten Schüler hat dem Director des Gymnasii die Wohnung, welche er in der Stadt zu beziehen gedenkt, bei seiner Aufnahme anzuzeigen.
3. In einem Wirthshause zu wohnen oder seine Kost an der Wirthstafel zu nehmen, ist keinem solchen Schüler gestattet.
4. Er darf während seines Aufenthalts am Gymnasio nicht seinen Aufseher oder seine Wohnung wechseln, ohne vorherige Anzeige bei dem Director und ohne ausdrückliche Genehmigung desselben.

## B. ROZPORZĄDZENIA WŁADZ WYŻSZYCH.

1. Dnia 19. Paźdz. 1852 r. polecono Dyrektorowi, aby surowo zakazał uczniom palenie tytoniu i przestąpienie zakazu tego przykładnie ukarał.

2. Pod dniem 13. Listopada przesłano plan udzielania religji katolickiej ustanowiony przez J.W.J.X. Arcybiskupa.

3. Dnia 25. Listopada odebrał Dyrektor rozporządzenie ministerjalne z d. 16. tm. tycząc się uwolnienie uczniów od języka greckiego.

4. Pod dniem 19. Stycznia 1853 r. zawiadomiono Dyrektora o postanowieniu ogłoszonym w dziennikach urzędowych obydwóch rejencji, w którym przypomina się następujące rozporządzenie Pana Ministra oświacenia:

1. Każdy uczeń, którego rodzice, opiekunowie lub dobroczyńcy nie mieszkają w mieście, gdzie jest gimnazjum, ma być pod dozorem osoby do tego stósownej, o której przy oddawaniu ucznia do szkół uwiadomić należy Dyrektora, a któraby bacznie miała oko na pilność i moralne prowadzenie się ucznia poza szkołą.
2. Każdy uczeń winien przy przyjmowaniu go do szkół oświadczyć Dyrektorowi, u kogo stancję mieć zamysła.
3. Żadnemu uczniowi nie jest wolno mieszkać w oberzy, albo w takowej się stołować.
4. uczniowi, dopóki uczęszcza do szkół, wolno tylko zmienić swego prywatnego nauczyciela lub stancję, jeżeli o tem poprzednio zawiadomił Dyrektora i od niego uzyskał pozwolenie.

**5. Vom 4. März.** Mittheilung des Ministerial-Erlasses vom 24. Februar, wonach diejenigen, welche bei der schriftlichen Abiturientenprüfung bei der Benutzung von unerlaubten Hülfsmitteln betroffen worden, oder anderen zu einem Betrug behülflich gewesen sind, sofort von der Prüfung ausgeschlossen und bis auf den nächsten Prüfungstermin zurückgewiesen werden sollen.

**6. Vom 14. März.** Mittheilung des Ministerial-Erlasses vom 7. März, wonach den Aspiranten des Postdienstes keine Zeugnisse der Reise nach der Bestimmung unter Lit. C. §. 28. des Prüfungs-Reglements, sondern lediglich nach den für alle Examinanden geltenden Bestimmungen unter Lit. A. und B. des genannten § zu erteilen und auszustellen sind.

**7. Vom 15. April,** wonach von den Gymnasial-Programmen 147 Exemplare direct an die Geheime Registratur des geistlichen Ministerii und 189 Exemplare an das Königliche Provinzial-Schul-Collegium einzusenden sind.

**8. Vom 14. Mai,** wonach von den Programmen 1 Exemplar mehr für das neu errichtete Gymnasium Burgsteinfurt in Westphalen einzureichen ist.

**9. Vom 7. Juni,** wonach die Aspiranten der katholischen Theologie in Kenntniß zu setzen sind, daß wenn sie die Absicht hegen nach absolvirtem Abiturienten-Examen die Universität zu beziehen und ihnen die Mittel dazu mangeln sollten, sie sich um Verleihung von Stipendien aus Staats-Mitteln beim Ober-Präsidium der Provinz unter Vorlegung ihrer Zeugnisse bewerben können.

**10. Vom 9. Juni.** Die Ministerial-Bestimmungen vom 24. Dezember 1825 und 10. Mai 1828 werden in Erinnerung gebracht, nach welchen Schüler der vier unteren Klassen, welche nach zweijährigem Aufenthalt in einer Klasse in Folge von Mangel an Fleiß und Fähigkeiten die Versetzung in die nächst höhere Klasse nicht erhalten, von der Anstalt zu entfernen sind; dasselbe gelte auch von denjenigen Secundanern, welche nach dreijährigem Aufenthalte in II. die Promotion nach Prima nicht erhalten.

**5. W**skutek reskryptu Wysokiego Ministerstwa z dnia 24. Lutego stanowi Prześwietna Rada Szkólna pod d. 4. Marca, aby uczniowie, którzyby przy popisie dojrzałości mieli jakiegokolwiek niedozwolone książki lub wypracowania, albo drugim do oszukania dopomagali, byli natychmiast od popisu oddaleni, i aby takowym dopiero przy następnym egzaminie wolno było po drugi raz do popisu przystąpić.

**6. Pod dn. 14. Marca** zawiadomia taż Władza o reskrypcie ministerjalnym z dn. 7. Marca, który stanowi, aby kwalifikującym się do poczty nie udzielać zaświadczeń dojrzałości według przepisu pod lit. C. §. 28. regulaminu dla abiturjentów, lecz podług rozporządzeń, dotyczących się wszystkich abiturjentów pod lit. A. i B. tegoż paragrafu.

**7. Pod dn. 15. Kwietnia** zalecono, aby nadal 147 programów przesyłano wprost do Registratury Ministerstwa, a 189 do Król. Rady Szkólnej.

**8. Dnia 14. Maja** polecono Dyrektorowi, aby na przyszłość przesyłał 1 egzemplarz programów więcej dla nowo założonego gimnazjum w Burgsteinfurt w Westfalii.

**9. Pod dn. Czerwca** odebrał Dyrektor polecenie, aby zawiadomił uczniów chcących po złożeniu popisu dojrzałości słuchać teologii na uniwersytecie, iż mogą się zgłosić po stypendjum rządowe do J. W. Naczelnego Prezesa prowincji łączając potrzebne do tego świadectwa.

**10. Z dnia 9. Czerwca.** Przypominają się rozporządzenia ministerjalne z d. 24. Grudnia 1825 r. i 10. Maja 1828, podług których uczniowie 4 klas niższych, którzy dla braku pilności i zdolności po 2 latach nie uzyskali promocji do klasy wyższej, mają być ze szkół oddaleni; tak samo ma się i z uczniami klasy IIgiej, którzy po 3 latach nie zostali przesadzeni do prymy.



Der Director wird aufmerksam gemacht auf die in dem geographischen Institute zu Weimar erschienenen, von Kiepert bearbeiteten Wandkarten der alten Geographie; auf die Schrift „Die gymnastischen Freiübungen nach dem System von P. H. Rings reglementarisch dargestellt von Hg. Rothstein;“ auf die von dem Maler und Lithographen Loecillot de Mars in Berlin gefertigten sieben lebensgroßen lithographirten Brustbilder der Regenten Preußens von dem Kurfürsten Friedrich Wilhelm dem Großen bis zu des jetzt regierenden Königs Majestät; endlich wird demselben ein Exemplar des von dem Herrn Militär-Ober-Prebiger Niese verworfenen Katalogs von Volksschriften zur Kenntnißnahme übersandt.

Taż sama Władza zwraca uwagę Dyrektora na mapy starożytnej jeografji wydane przez Kieperta w Weimarze; również na pismo pod tytułem: „Die gymnastischen Freiübungen nach dem System von P. H. Rings reglementarisch dargestellt von Hg. Rothstein;“ nadto na popiersia naturalnej wielkości wyobrażające Monarchów państwa Pruskiego poczynszy od Elektora Fryderyka Wilhelma Wielkiego aż do Jego Król. Mości panującego króla naszego, litografowane przez malarza i litografa Loecillot de Mars w Berlinie; nareszcie przesłano dyrektorowi do przejrzenia egzemplarz katalogu „Volksschriften“ ułożonego przez wojskowego Nadkaznodzieję Pana Niese.

## II.

### Chronik des Gymnasiums.

Das Schuljahr wurde am 13. October eröffnet, nachdem am 11. die Anmeldungen der neu aufzunehmenden Schüler und am 12. die Prüfung derselben stattgefunden hatte.

Am 15. October wurde das Geburtsfest Sr. Majestät des Königs in üblicher Weise durch einen feierlichen Schulact in dem Prüfungssaale des Gymnasiums begangen, worauf Lehrer und Schüler dem in der Pfarrkirche abgehaltenen Gottesdienste beiwohnten. Die Festrede hielt der Gymnasiallehrer Polster.

Am 14. und 15. März hielt der Königl. Regierungsu. Schulrath Herr Dr. Brettnner eine Revision der Anstalt ab, indem er dem Unterrichte in den 10 Klassen beiwohnte und sich die Arbeitshefte der Schüler zur Durchsicht vorlegen ließ.

Am 11. April besuchte uns der Herr Bischof Dr. Freimark mit einem Besuche und wohnte dem Religionsunterrichte der evangelischen Schüler aller Klassen bei.

In Bezug auf das Lehrpersonal sind in diesem Schuljahre mehrfache Veränderungen eingetreten. Die durch den Tod des Oberlehrers Peterek und das Ausscheiden des Gymnasiallehrers Dr. Morowski, welcher eine Oberlehrerstelle an dem Gymnasium in Tarnow in Galizien erhielt, erledigten Stellen sind bis Ostern vertretungsweise von den andern Lehrern besetzt worden. Außerdem schieden von Ostern ab aus der Oberlehrer Dr. Szostakowski und der Hilfslehrer Dr. Sikorski, welche an das Gymnasium zu Trzemeszno versetzt wurden und der Hilfslehrer Dr. Görlitz, welcher eine ordentliche Lehrerstelle an dem Gymnasium in Leobschütz in Schlessien erhielt. Allen diesen Collegen fühle ich mich im Namen der Anstalt für den redlichen Eifer, mit dem sie zum Wohle der ihnen anvertrauten Zöglinge zu wirken bemüht waren, zu dem lebhaftesten Danke verpflichtet. Die Besetzung der erledigten Stellen erfolgte von Ostern ab

### KRONIKA GIMNAZJUM.

Uplłyniony rok szkolny rozpoczął się dnia 13. Października. Poprzednio dnia 11. zapisywano uczniów nowo przybywających, a 12go odbyto z nimi popis.

Dnia 15. Października obchodził zakład urodziny Jego Królewskiej Mości ze zwykłą uroczystością na sali gimnazjalnej, poczem nauczyciele i uczniowie udali się do kościoła parafjalnego na nabożeństwo. Mowę miał nauczyciel gimnazjalny Polster.

Dnia 14. i 15. Marca odbył rewizją w gimnazjum naszym Królewski Radzca Regencji i Szkólnoy Pan Dr. Brettnner; przysłuchiwał się lekcjom we wszystkich 10 klasach i przeglądał wszystkie wypracowania piśmienne.

Dnia 11. Kwietnia zaszczycił nas Pan Biskup Dr. Freimark swą przytomnością i przysłuchiwał się lekcjom religii ewangelickiej we wszystkich klasach.

Pomiędzy nauczycielami zaszły w tym roku nie małe zmiany. W skutek śmierci N. w. Peterek i wystąpienia z grona nauczycielskiego nauczyciela gimnazjalnego Dr. Morowskiego, który w Tarnowie, w Galicji, objął miejsce nauczyciela wyższego, lekcje przez tych nauczycieli udzielane podzielone zostały aż do W. Nocy pomiędzy pozostałych nauczycieli. Nadto powołani zostali do gimnazjum w Trzemesznie Nauczyciel wyższy Dr. Szostakowski i Nauczyciel pomocniczy Dr. Sikorski, a Nauczyciel pomocniczy Dr. Görlitz uzyskał w Leobschütz w Szląsku miejsce nauczyciela etatowego. Wszystkim tym kolegom składam w imieniu zakładu za pieczołowitość z jaką pracowali około dobra powierzonych sobie młodzieży, najczulsze podziękowanie. Na

durch die Oberlehrer Dr. Piegsa und Tschackert, welche von Trzemeszno und den Gymnasiallehrer Dr. Ustymowicz, welcher von Posen an das hiesige Gymnasium versetzt wurde, so wie durch Ueberweisung der Schulamts-Kandidaten Dr. Ławicki und Łukowski an unsere Anstalt.

Die neuen Lehrer wurden am 15. April in ihren hiesigen Wirkungskreis eingeführt und ist von dieser Zeit ab der Unterricht ohne Unterbrechung fortgeführt worden.

Am 7. Juni wurde der übliche Frühlings-Spaziergang bei günstigem Wetter nach dem etwa 2 Stunden entfernten Kęszyc unternommen. Für die gastliche Aufnahme fühlt sich die Anstalt dem Herrn Besitzer zu dem lebhaftesten Danke verpflichtet.

Durch den Tod verlor die Anstalt am 28. September den Tertianer Marcelli Rowecki und am 7. November den Secundaner Boleslaus Brodowski.

Am Schlusse eines jeden Viertelsjahres gingen die Schüler zur h. Beichte und Communion.

Am 12. März gingen 30 Schüler das erste Mal zur h. Beichte, nachdem sie seit Neujahr in wöchentlich zwei Stunden besonders vorbereitet worden.

An der in der letzten Woche des Juni in unserer Stadt von den Vätern der Gesellschaft Jesu abgehaltenen Mission haben auch unsere Schüler Theil zu nehmen Gelegenheit gehabt, indem die eigends für dieselben bestimmten Vorträge in die Zeit außerhalb der Unterrichtsstunden gelegt wurden, welche letztere durch die Mission keinerlei Unterbrechung oder Störung erlitten. Möchte der rege Eifer, mit dem unsere Schüler unbeschadet der pünktlichsten Erfüllung ihrer anderweiten Pflichten diesen wahrhaft erhebenden Erbauungsstunden beiwohnten, von den segensreichsten Erfolgen begleitet sein und die ihnen durch den Empfang der h. Sacramente mitgetheilte göttliche Gnade sich lange lebendig und wirksam erweisen zu ihrem zeitlichen und ewigen Wohle.

Am 16. und 17. September fand die Prüfung der Abiturienten unter dem Voritze des Regierungs- und Schulraths Herrn Dr. Brettner als Königl. Commissarius statt. Von den 17 Primanern, die sich zu der Prüfung gemeldet hatten, traten 3 nach der schriftlichen Prü-

miejsce tych powołano od W. Nocy z Trzemeszna Nauczyciela wyższego Dr. Piegsę i Nauczyciela wyższego Tschackerta, z Poznania zaś Nauczyciela gimnazjalnego Dr. Ustymowicza; nadto przekazano zakładowi naszemu kandydatów, Dr. Ławickiego i Łukowskiego.

Nowo przybyli nauczyciele zostali na dniu 15. Kwietnia w zawód swój przez Dyrektora wprowadzeni i od tego czasu nie zaszła w naukach żadna przerwa.

Dnia 7. Czerwca odbyli uczniowie przy pięknej pogodzie przechadzkę do Kęszyc, wsi milę od Ostrowa odległej. Za gościnne przyjęcie składa zakład panu Dziedzicowi najczulsze podziękowanie.

Umarł w tym roku szkolnym dnia 28. Września tercjaner Marcelli Rowecki i na d. 7. Listopada sekundaner Bolesław Brodowski.

W końcu każdego ćwierćrocza bywali uczniowie u spowiedzi i komunji świętej.

Dnia 30. Marca przystąpiło 30 uczniów do pierwszej spowiedzi św., którzy od Nowego roku w 2 godzinach tygodniowo osobno przysposobieni byli.

Z misji, którą w końcu Czerwca w mieście naszym Ojcowie towarzystwa Jezusowego odprawili, mogli także uczniowie nasi korzystać, gdyż nauki mianowicie dla nich przeznaczone miewane były w czasie wolnym od nauk szkolnych, które dla misji żadnej nie doznały przeszkody. Oby tę gorliwość, z jaką uczniowie nasi nie zaniedbując bynajmniej innych swoich obowiązków na owe prawdziwie budujące nabożeństwa uczęszczali, błogie uwieńczyły skutki, oby ta łaska Boska udzielona w sakramentach św. na długo żywą i czynną okazywała się ku doczesnemu i wiecznemu ich zbawieniu.

Na dnia 16. i 17. Września pod przewodnictwem Król. Radzcy Regencyjnego i Szkólnego Pana Dr. Brettnera odbył się popis abiturjentów. Z 17 prymanerów, którzy się zgłosili do popisu, odstąpiło 3 po wypracowaniach piśmiennych od ustnego egz-



fung zurück, die übrigen 14, so wie 1 Extraneer wurden für reif zum Uebergange auf die Universität erklärt. Von ihnen will

**Andreas Czachowski** — aus Schrimm, war  $\frac{1}{2}$  Jahr auf dem Gymnasium — Theologie in Posen studiren,

**Joseph Fränkel** — aus Ostrowo, war  $7\frac{1}{2}$  Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahre in Prima — sich dem Kaufmannsstande widmen,

**Martin Garszka** — aus Sobnica, Kr. Krotoschin, war  $7\frac{1}{2}$  Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahre in Prima — Theologie in Posen,

**Oskar Jaeckel** — aus Posen, war 1 Jahr auf dem Gymnasium — Camerafia in Breslau,

**Friedrich Korn** — aus Kurnik, Kreis Schrimm, war  $7\frac{1}{2}$  Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahre in Prima — die Naturwissenschaften in Berlin,

**Jakob Lande** — aus Ostrowo, war  $8\frac{1}{2}$  Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahre in Prima — Medizin in Berlin,

**Marcelli Lewinski** — aus Bobrowniki, Kreis Schildberg, war  $7\frac{1}{2}$  Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahre in Prima — Theologie in Posen,

**Johann Majewski** — aus Pszcolczyna, Kr. Bromberg, war  $\frac{3}{4}$  Jahr auf dem Gymnasium — Theologie in Posen,

**Konstantin Mikolajewski** — aus Bledzianow, Kr. Schildberg, war  $7\frac{1}{2}$  Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahre in Prima — Theologie in Posen,

**Kasimir Niemojowski** — aus Paris, war 2 Jahre auf dem Gymnasium — Jurisprudenz in Bonn,

**Paul Piórek** — aus Winzenheim, Kr. Erier, war  $8\frac{1}{2}$  Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahre in Prima — Philosophie in Breslau,

**Joseph Preibisch** — aus Gembice, Kreis Kroeben, war 5 Jahre auf dem Gymnasium, 2 Jahre in Prima — Medizin in Breslau,

**Johann Rosolski** — aus Starczanowo, Kr. Schroda, war 1 Jahr auf dem Gymnasium — Theologie in Posen,

**Joseph Zenkteler** — aus Buk, war 1 Jahr auf dem Gymnasium — Theologie in Posen, endlich der Extraneer

**Alexander Tarnowski** aus Tarnowko, Kreis Dobornik, Theologie in Posen studiren.

minu, 14 zaś i 1 obcy złożyli takowy i uzyskali świadectwo dojrzałości:

**Andrzej Czachowski** ze Śremu, był  $\frac{1}{2}$  roku w szkołach, poświęca się teologii w Poznaniu.

**Józef Fraenkel**, z Ostrowa, był  $7\frac{1}{2}$  roku w szkołach, 2 lata w kl. I., zostanie kupcem.

**Marcin Garszka** ze Sobnicy, pow. Krotoszyńskiego, był  $7\frac{1}{2}$  roku w szkołach, 2 lata w prymie, słuchać chce teologii w Poznaniu.

**Oskar Jaeckel** z Poznania, był 1 rok w szkołach, poświęca się kameralfom w Wrocławiu,

**Fryderyk Korn** z Kurnika, pow. Śremskiego, był  $7\frac{1}{2}$  roku w gimnazjum, 2 lata w prymie, słuchać będzie nauk przyrodzonych w Berlinie.

**Jakób Lande** z Ostrowa, był  $8\frac{1}{2}$  roku w szkołach, 2 lata w kl. I., poświęca się sztuce lekarskiej w Berlinie.

**Marcelli Lewinski** z Bobrowników, pow. Ostrzeszowskiego, był  $7\frac{1}{2}$  roku w gimnazjum, 2 lata w prymie, poświęca się teologii w Poznaniu.

**Jan Majewski** u Pszcolczyna, pow. Bydgoskiego, był  $\frac{3}{4}$  roku w gimnazjum, słuchać będzie teologii w Poznaniu.

**Konstantyn Mikolajewski** z Bledzianowa, pow. Ostrzeszowskiego,  $7\frac{1}{2}$  roku w naszej szkole, 2 lata w prymie, poświęca się teologii w Poznaniu.

**Kazimierz Niemojowski** z Paryża, był 2 lata w naszych szkołach, słuchać będzie prawa w Bonn.

**Paweł Piórek** z Winzenheim, pow. Trewirskiego, był  $8\frac{1}{2}$  roku w gimnazjum, 2 lata w prymie, poświęca się filologii w Wrocławiu.

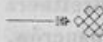
**Józef Preibisz** z Gembic, pow. Krobskiego, był 5 lat w szkołach, 2 lata w kl. I., słuchać będzie medycyny w Wrocławiu.

**Jan Rosolski** z Starczanowa, pow. Środzkiego, był 1 rok w szkołach, poświęca się teologii w Poznaniu.

**Józef Zenkteler** z Buku, był 1 rok w gimnazjum, słuchać będzie teologii w Poznaniu.

Nakoniec extraneusz

**Aleksander Tarnowski** z Tarnówka, pow. Obornickiego, poświęca się teologii w Poznaniu.



### III.

## Statistik des Gymnasiums.

### A. Frequenz.

Am Schlusse des vorigen Schuljahres besuchten die Anstalt 260 Schüler. Dazu traten im Laufe dieses Schuljahres 72, schieden aus 57, so daß am Schlusse dieses Schuljahres 275 verblieben und zwar in:

	I.	II.	III.a.	III.b.	IV.a.	IV.b.	V.a.	V.b.	VI.a.	VI.b.	Summa.
kath. katol.	26	27	18	3	25	3	43	2	44	3	194
evangel. ewangel.	4	7	1	12	1	7	—	7	1	9	49
jüdische, mojsesz.	6	1	—	1	—	10	—	9	—	5	32
<b>zusammen, ogólem</b>	<b>36</b>	<b>35</b>	<b>19</b>	<b>16</b>	<b>26</b>	<b>20</b>	<b>43</b>	<b>18</b>	<b>45</b>	<b>17</b>	<b>275</b>

### B. Lehrapparat.

Aus den etatsmäßig ausgeworfenen Summen sind unter Anderem angeschafft worden:

#### für die Lehrerbibliothek:

Naegelsbach's lateinische Stilistik. — Boeckh's Staatshaushaltung der Athener. — Hermann's Griechische Antiquitäten. — Pathologiae Graeci sermonis elementa ed. Lobeck. — Homerisches Glossarium von Doederlein. — Niebuhr's Römische Geschichte. — Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana. — Fortsetzungen: Plautus ed. Ritschl, Encyclopädie von Ersch und Gruber, Geschichte der europäischen Staaten von Meeren und Ufert, Stephani thesaurus Graecae linguae, Plinius ed. Sillig u.

#### für die Schülerbibliothek:

Zacharia's Schriften. — Gaudy's Werke. — Gessners Schriften. — Hippel's Lebensläufe. — Hartmann Zwein. — Bümmel's Werke. — Littrow, die Wunder des Himmels. — Grube, Biographien aus der Naturkunde. — Ba-

## STATYSTYKA SZKÓŁ.

### A. LICZBA UCZNIÓW.

Na Ś. Michał przeszłego roku było 260 uczniów. Przybyło w przeciągu roku 72, odeszło 57; przy końcu roku szkolnego liczył zakład 275 uczniów, a mianowicie w

	I.	II.	III.a.	III.b.	IV.a.	IV.b.	V.a.	V.b.	VI.a.	VI.b.	Summa.
kath. katol.	26	27	18	3	25	3	43	2	44	3	194
evangel. ewangel.	4	7	1	12	1	7	—	7	1	9	49
jüdische, mojsesz.	6	1	—	1	—	10	—	9	—	5	32
<b>zusammen, ogólem</b>	<b>36</b>	<b>35</b>	<b>19</b>	<b>16</b>	<b>26</b>	<b>20</b>	<b>43</b>	<b>18</b>	<b>45</b>	<b>17</b>	<b>275</b>

### B. STAN ŚRODKÓW NAUKOWYCH.

Z przeznaczonych rocznie funduszków dla pomnożenia biblioteki gimnazjalnej zakupiono:

#### dla biblioteki nauczycielskiej.

#### dla biblioteki uczniów:

dziński Niemce. — Felińskiej Herzylja. — Jaroszewica Obraz Litwy. — Kmiotek Pismo czasowe. — Litwa pod względem obyczajów. — Łukaszewicza Obraz histor. Poznania. — Wspomnienia o Wenecji — Rzewuskiego Pan Smigelski. — Dworzec mego dziadka. — Sześć tygodni na Wschodzie x.

**für das physikalische Kabinet:**

Eine schiefe Ebene; ein communicirendes Rohr; Nicholson's Gewichtskräometer; gläsernes Kräometer; Saug- und Druckpumpe von Glas; ein Declinatorium und Inclinatorium.

**An Geschenken hat die Anstalt erhalten:**

von der Höhen Behörde:

Tacitus dialogus de orat. ed. Orelli. — Tacitus Germania ed. Kapp et Hess. Timaei lexicon vocum Platoniarum ed. Koch. — Dictionnaire de l'Academie française. — Revue par J. M. Catel. — Scalligeri Olympiades ed. Scheibel. — Firmenich Germaniens Völkerstimmen II. 9. 10.

von der Verlagsbuchhandlung F. Hirt in Breslau:

Deutsches Lesebuch für das mittlere Kindesalter von K. und L. Selhsam. — Leitfaden für den Unterricht in der Physik von Albert Trappe. — Schillings Naturgeschichte Th. III. und Ergänzungsband. — Die Stereometrie von Rambly. — Deutsches Lesebuch von Auras und Snerlich. II. Auflage.

von dem Herrn Verfasser:

Lehrbuch der Physik von Spiller.

von dem Religionslehrer Herrn Probst Polzin:

Sailer's Grundlehren der Religion. — Schubert's Lehrbuch der Menschen- und Seelenkunde. — Chrestomathia Liviana denuo ed. Fr. Büttner. — Hirszer's Zywoit Jezusa Chrystusa p. K. M. — Podróż na wozie pocztowym przełożył Ks. W. Lewandowski.

von dem Tertianer Bender:

Neue Bibliothek der Unterrichts-Lectüre von Richter, 7 Bändchen.

Außerdem ausgestopfte Vögel, Vogeleier, Käfer, Schmetterlinge von dem Tertianer Darman, den Quartanern Sifora, Chlapowski, Herbst, den Quintanern Kluczynski, Siwczynski und Nawrocki.

Für alle diese Geschenke wird im Namen der Anstalt der herzlichste Dank ausgesprochen.

**dla gabinetu fizykalnego:**

plaszczynę pochyłą; rury spółkujące; Areometr Nikolsona; Areometr szklanny; pompę Ssącą i i Ssącowypychającą ze szkła; igłę zbroczenia i igłę nachylenia.

**W podarunku otrzymał zakład:**

od Wysokiej Władzy:

od księgarni Ferd. Hirt w Wrocławiu:

od wydawcy:

Lehrbuch der Physik przez Spillera;

od Nauczyciela religii X. Proboszcza Polcyna:

od tercjanera Bender

Nadto wypchane ptaki, jaja ptasze, chrząszcze, motyle od tercjanera Darman, od kwartanerów Sikory, Chlapowskiego, Herbst, od kwintanerów Kluczynskiego, Siwczynskiego i Nawrockiego.

Za te wszystkie dary składa zakład najczulsze podziękowanie.

od tercjanera Bender

Za te wszystkie dary składa zakład najczulsze podziękowanie.

Za te wszystkie dary składa zakład najczulsze podziękowanie.





# Ordnung der Prüfung.

# PORZĄDEK POPISU.

## Donnerstag den 29. September.

## W Czwartek dn. 29. Października.

Zeit.	Uzas.	Gegenstand.	Przedmiot.	Lehrer. Nauczyciel.	Klasse. Klasa.
8	— 8½	Religionslehre	Religja	X. Polcyn	I. II.
8½	— 9	Mathematif	Matematyka	Dr. Piegsa	I.
9	— 9½	Latein (Horat.)	Język łaciński (Horat.)	Dr. Jerzykowski	I.
9½	— 10	Geschichte	Historja	Tschackert	II.
10	— 10¼	Latein (Virgil)	Język łaciński (Virgil)	Dr. v. Bronikowski	II.
10¼	— 10½	Religionslehre	Religja	R. Schubert	III.b.
10½	— 10¾	Griechifsch	Język grecki	Stephan	III.b.
10¾	— 11¼	Latein (Caesar)	Język łaciński (Caesar)	Dr. v. Bronikowski	III.a.
11¼	— 11½	Latein (Cornel)	Język łaciński (Cornel)	Polster	IV.a.
11½	— 11¾	Naturgeschichte	Historja naturalna	Kollinski	IV.a.
11¾	— 12	Vorträge der Sextaner und Quintaner. Deklamacje uczniów kl. VItej i Vtej.			

### Nachmittags.

### Po południu.

2	— 2¼	Mathematif	Matematyka	Dr. Ustymowicz	IV.b.
2¼	— 2½	Griechifsch	Język grecki	Regentke	IV.b.
2½	— 2¾	Latein	Język łaciński	Dr. Zwolski	V.a.
2¾	— 3	Polnifsch	Język polski	Łukowski	V.b.
3	— 3¼	Latein	Język łaciński	Regentke	V.b.
3¼	— 3½	Geographie	Jeografia	Roil	VI.a.
3½	— 3¾	Latein	Język łaciński	Dr. Ławicki	VI.a.
3¾	— 4	Latein	Język łaciński	Martens	VI.b.
4	— 4½	Vorträge der Quartaner u. Tertianer. Deklamacje uczniów kl. IVtej i IIItej.			

Freitag den 30. September.

## Schlussfeierlichkeit.

Um 9 Uhr Vormittags.

1. Choral.
2. Vorträge von Schülern.
3. Kyrie aus der Es dur Messe von Wigfa.
4. Vorträge eigener Arbeiten  
des Abiturienten Jakob Lande:

De litteris Latinis non negligendis.

des Abiturienten Kasimir Niemojowski:

Sur le règne de Louis XIV.

des Abiturienten Oskar Jaeckel:

Welche Bildung erlangen wir durch das Studium der alten Klassiker?

des Abiturienten Martin Garszka:

O zasługach Jana Kochanowskiego,

der im Namen der Abiturienten von der Anstalt  
Abschied nimmt.

Hierauf nimmt der Primaner Wladislaus Sto-  
pierzynski von den Abiturienten Abschied.

5. Chor No. 5, Arie, Chor und Choral aus dem Ora-  
torium Paulus von F. Mendelssohn Bartholdy.
6. Entlassung der Abiturienten und Verlesung der Ver-  
setzungen durch den Director.

Am 11. October finden die Anmeldungen der neu  
aufzunehmenden Schüler bei dem Director und am 12.  
die Prüfung derselben statt.

Die neu aufzunehmenden Schüler haben ein Lauf- und  
Impf-Attest, so wie ein Zeugniß über den zuletzt genosse-  
nen Unterricht beizubringen.

Am 13. October um 8 Uhr wird das neue Schul-  
jahr mit einem feierlichen Gottesdienste eröffnet, worauf  
um 9 Uhr der Unterricht beginnt.

Am 15. October um 9 Uhr des Vormittags wird  
das Geburtsfest Sr. Majestät des Königs mit einem  
feierlichen Schulact in dem Prüfungsfaale des Gymna-  
siums in üblicher Weise begangen, wozu alle Gönner  
und Freunde der Anstalt ergebenst einladet

W Piątek dnia 30. Września

## ZAKOŃCZENIE.

O godzinie 9tej z rana.

1. Chór.
2. Deklamacje uczniów.
3. Kyrie ze mszy Es dur przez B. Witzkę.
4. Mowy:  
Abiturjenta Jakóba Lande:

Abiturjenta Kazimierza Niemojowskiego:

Abiturjenta Oskara Jaeckel:

Abiturjenta Marcina Garszki:

który w imieniu odchodzących pożegna in-  
stytut.

Następnie uczeń klasy Iszej Władysław Sto-  
pierzynski pożegna abiturjentów.

5. Chór No. 5, Arja, Chór i chorał z oratorjum  
'Paulus' przez F. M. Bartholdy.
6. Nakoniec Dyrektor pożegna abiturjentów i prze-  
czyta promocje.

Dnia 11. Października będą nowo przybywa-  
jący uczniowie u Dyrektora zapisywani, a dnia 12.  
odbędzie się z nimi zwyczajny popis.

Zgłaszający się uczniowie winni złożyć me-  
trykę, świadectwo szczepionej ospy i naukowego  
usposobienia.

Dnia 13. Października rozpocznie się nowy  
bieg nauk uroczystem nabożeństwem.

Dnia 15. Października o godzinie 9tej przed  
południem będzie instytut uroczystie obchodził  
urodziny Jego Królewskiej Mości w sali gimna-  
zjalnej, na którą uroczystość wszystkich przyja-  
ciół i dobroczyńców zakładu zaprasza najuprzejmiej

**Dr. Robert Enger,**

Director.



# Freitag den 30. **Schlussfeier**

Um 9 Uhr Vorm

1. Choral.
2. Vorträge von Schülern.
3. Kyrie aus der Es dur Messe
4. Vorträge eigener Arbeiten  
des Abiturienten Jakob Lande

des Abiturienten Kasimir Ni

des Abiturienten Oskar Jaeckel

## Welche Bildung

des Abiturienten Martin Garsztki

der im Namen der Abiturienten  
Abschied nimmt.

Hierauf nimmt der Brin  
pierzynski von den Abiturien

5. Chor No. 5, Arie, Chor un  
torium Paulus von S. Men
6. Entlassung der Abiturienten  
seßungen durch den Director.

Am 11. October finden die  
aufzunehmenden Schüler bei dem  
die Prüfung derselben statt.

Die neu aufzunehmenden Sch  
Impf-Attest, so wie ein Zeugniß  
nen Unterricht beizubringen.

Am 13. October um 8 Uhr  
jahr mit einem feierlichen Gottesd  
um 9 Uhr der Unterricht beginnt

Am 15. October um 9 Uhr  
das Geburtsfest Sr. Majestät  
feierlichen Schulaect in dem Br  
stums in üblicher Weise begange  
und Freunde der Anstalt ergeben



# tek dnia 30. Września **ODNCZENIE.**

godzinie 9tej z rana.

uczniów.

zy Es dur przez B. Witzkę.

Jakóba Lande:

ndis.

Kazimierza Niemojowskiego:

Oskara Jaeckel:

der alten Klassiker?

Marcina Garsztki:

iego,

nieniu odchodzących pożegna in-

ie uczeń klasy Iszej Władysław Sto-  
pożegna abiturjentów.

Arja, Chór i chorał z oratorjum  
cz F. M. Bartholdy.

rektor pożegna abiturjentów i prze-  
ojeje.

ażdziernika będą nowo przybywa-  
a Dyrektora zapisywani, a dnia 12.  
nimi zwyczajny popis.

się uczniowie winni złożyć me-  
o szczipionej ospy i naukowego

ażdziernika rozpocznie się nowy  
system nabożeństwem.

ażdziernika o godzinie 9tej przed  
ie instytut uroczyście obchodził  
Królewskiej Mości w sali gimna-  
rą uroczystość wszystkich przyja-  
ców zakładu zaprasza najuprzejmiej

